

Välkommen till

Södra Lagnö

Södra Lagnö

Tomtägareförening

Innehållsförteckning

Inledning, Välkommen till Södra Lagnö	3
--	----------

Kartor	4-6
---------------------	------------

Historik

➤ Södra Lagnö, utdrag ur "En bok om Värmdö skeppslag"	7
➤ Kyrkböckerna berättar – Historien om Karin	8-9
➤ Södra Lagnö, från jordbruksfastighet till fritidsboende	10

Södra Lagnö Tomtagareförening	11
--	-----------

Anläggningar på Ingarö

➤ Vägar på Ingarö	12
➤ Bryggor	12
➤ Parkeringsplatser	13
➤ Brevlådor vid Ingarö Varv	13

Öns gemensamma skötsel

➤ Vägar på ön	13
➤ Skogs och naturvård	14
➤ Byggnader och båtar på allmänningen	14-15

Miljö och hygien

➤ Hushållssopor	15
➤ Grovsopor	15
➤ Glas och papper	15
➤ Miljöfarligt avfall	16
➤ Eldning av trädgårdsavfall	16
➤ Kompostering av trädgårds- och hushållsavfall	16
➤ Latrin	16-17
➤ Avlopp	17
➤ Vatten	17

Säkerhet

➤ Elsäkerhet	18-20
➤ Förebyggande brandsäkerhet/brandskydd	20
➤ Vanliga brandorsaker	21
➤ Åtgärder vid brand	22
➤ Räddningstjänst, räddningskår, sjöräddning och polis	22-23
➤ Larm	23
➤ Brand	23
➤ Ambulans	23
➤ Skydd mot stölder och skadegörelse	24

Föreningens stadgar	25-28
----------------------------------	--------------

Välkommen till Södra Lagnö!

Vi har fina grönområden med en rik fauna och flora att njuta av. De vackra rådjuren kan ibland vara väl närgångna mot rosenknopparna i våra rabatter, men skönheten ursäktar mycket. I skogen och på ängarna finns det gott om sällsynta blommor, men också en hel del som du får plocka. Blåbären brukar räcka till oss alla, medan det är lite värre med svampen. Det är många som letar och det är bra att lära sig många sorter om man vill få lite i korgen.

Strömmingsfisket är roligt och rikligt. Färsk fisk är underbart gott och man kan få såväl abborre, gädda, gös som ål och lax. Vi har alla fiskerätt runt ön med nätfiske.

Vi har vägar och stigar som för dig omkring på hela ön. Du kommer att upptäcka att ön är större än du tror och att den ger rika tillfällen till motion. Vi har gett våra vägar namn, som du upptäcker på dina promenader. Namnen framgår även av kartorna i denna skrift.

Vi har en ångbåtsbrygga där vi sommartid kan hälsa båten från Stockholm välkommen på sin färd ut till Sandhamn. Förutom passagerare har den också med sig den eftersända och efterlängtade morgontidningen. Det är många som träffas då och får en liten pratstund om dagens händelser med varandra.

Midsommaraftonen firas traditionsenligt. Först samlas vi på förmiddagen för blomplockning och sedan kläds stängen på ängen vid ångbåtsbryggan. På eftermiddagen reses stängen och vi dansar och sjunger tillsammans med barnen. Barnen deltar i lekar och får saft och glass. På kvällen dansar de äldre på vår gemensamma dansbana fram till småtimmarna.

En hösthelg samlas vi för att gemensamt röja sly inom våra grönområden och efter vägarna, eller utföra andra gemensamma sysslor. I pauserna samlas vi och grillar korv tillsammans.

Eftersom vi bor på en ö behöver vi båt och bryggplatser. Vi har servitut vid två fastlandsområden på Ingarö - vid Varvet och Återlöga - för våra båtar och bilar. Vi ansvarar gemensamt för dessa områden och bryggorna. På ön har var och en sin egen båtplats.

Tillfarterna till parkeringsplatserna går igenom Fågelviks vägförenings område. Därigenom är medlemskap obligatoriskt för öns samtliga tomtägare. Vi betalar halv avgift till följd av vårt begränsade åkande på Fågelviks vägar. Avgiften beräknas på din fastighets taxeringsvärde och beslutas av Länsstyrelsen.

På följande sidor kan du läsa hur vi genom vår förening - Södra Lagnö Tomtagareförening - försöker organisera våra gemensamma uppgifter, tillvarata våra intressen och hålla kontakten med leverantörer och myndigheter. Vi har alla vår stuga på landet för rekreation och nöje. Som Södra Lagnö-bo har du också blivit delägare i en ö och därför beror det även på dig hur trivsamt du och vi kan ha det på vår ö.

Du är en av oss och välkommen in i gemenskapen.

Södra Lagnö

Grisslingefjärden

Översiktskarta

1. Sandviken - Badplats
2. Helikopterlandningsplats
3. Ljugarstugan
4. Dansbanan
5. Helikopterlandningsplats
6. Badberget - Badplats
7. Ångbåtsbryggan
8. Brygga - Återlöga
9. Busshpl. "Fägelviks Gård"
10. Ramels brygga
11. Vinteröverfart
12. Brygga - Varvet
13. Ingarö Varv
14. Gästplats - Kolströms BK
15. Busshpl. "Näsuddsvägen"
16. Statoil och Bygg-Ole
17. Affär och Post i butik

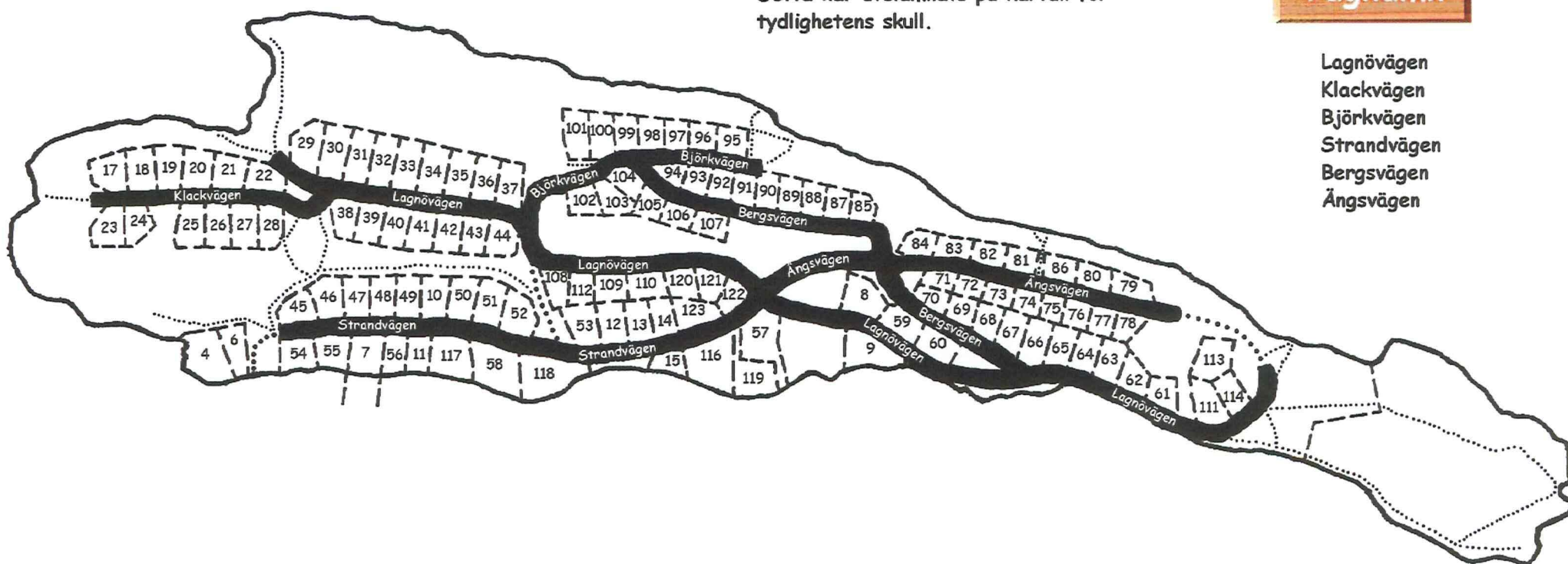
Södra Lagnö

Tomtnummer

Samtliga fastigheter har beteckningen 1:
framför nedanstående nummer.
Detta har utelämnats på kartan för
tydlighetens skull.

Vägnamn

Lagnövågen
Klackvågen
Björkvågen
Strandvågen
Bergsvågen
Ångsvågen

Södra Lagnö

Byalag

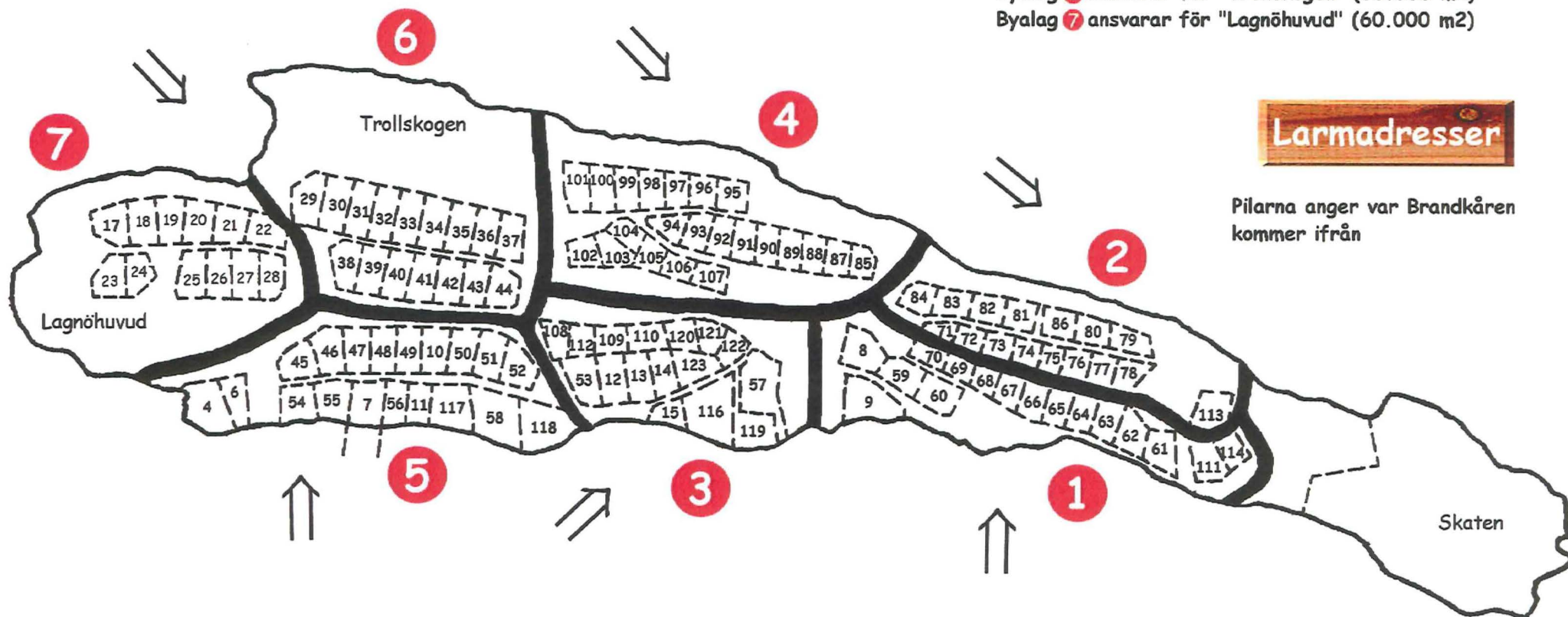
Byalag 1 och 2 ansvarar för "Skaten" (150.000 m²)

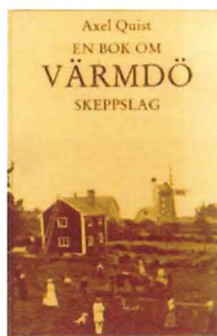
Byalag 6 ansvarar för "Trollskogen" (85.000 m²)

Byalag 7 ansvarar för "Lagnöhuvud" (60.000 m²)

Larmadresser

Pilarna anger var Brandkåren kommer ifrån

Kontraktspäst Axel Quist

Södra Lagnö

¼ mtl skatte i Inga fjärding

Södra Lagnö – jämte Återlöga – hade sedan 1629 legat öde och såsom skattevrak hemfallit till kronan. Skeppslöjtnanten Hede Meijner fick 1633 dessa gårdar att sätta i stånd och skulle efter vissa frihetsår avdraga räntan, dvs skatten, på sin månadspenning på Skeppsholmen, så länge han var i tjänst. Herman Fleming inköpte 1645 från kronan räntan av Lagnö, som då var satt i 1 mtl, jämte Säby och ett par andra gårdar. Någon tid därefter förmedlades gården till ½ mtl, indrogs 1692 till kronan, och räntan anslogs till landsstatens underhåll. Åkerarealen var 1704 fyra tdl, och höskörden var 12 lass. Gården brukades därefter av bönder och förmedlades ytterligare till ¼ mtl.

Lantbrukaren Anders Berg inköpte hemmanet 1785, och det var sedan i hans släkt till 1886. Under förra delen av 1800-talet började i landsorten sockenmagasin inrättas. Det var en byggnad avsedd för förvar av spannmål, som ansågs nödvändig att hållas i förvar för sockenbornas behov i händelse av ofördelaktig skörd och höga spannmålspris. I Värmdö skeppslag fanns ett sådant magasin endast i Ingarö. Carl Gustaf Berg å Södra Lagnö instiftade 1814 ett sockenmagasin, skänkte 175 rdr b:o och 80 tunnor säd och en källare för rotfrukter. Hälften av inkomsten skulle gå till magasinets förkovran och kyrkans underhåll, den andra hälften till de fattiga. Kronprins Oscar tillät 1819, att den fick bära hans namn och skänkte 20 tunnor råg till inrättningens förkovran. Magasinet uppfördes 1815-1817 och det valdes en direktion, som utlämnade lån mot 4 kappars ränta å varje tunna säd och 8 per tunna potatis. Det utökades senare med gåvor och kontanter och potatis. Inrättningen upphörde 1887 och räntan å de influtna penningarna skulle användas för kyrkans, skolans och de fattigas underhåll eller andra kommunens gemensamma utgifter. Efter kaptenen Carl Gustaf Bergs död 1821 tillföll gården genom testamente lantbrukaren i Små-Dalarö Anders Berg, och vid arvskifte 1880 tillföll den Anders Petter Berg, som sålde gården till fabrikören Ernst Sonneborn. Efter honom blev grosshandlare Levin Johansson ägare 1903 och 1918 dennes son Sven Gustaf Berghagen.

Manngården uppfördes sannolikt i början av 1700-talet och påbyggdes under 1800-talet vid två olika tillfällen. Arrendatorsbostaden byggdes 1905 och ladugården 1930. De övriga uthusen ha sedan 1929 reparerats och nybyggts. Åkerarealen är 28 tld. Sedan 1903 ha flera tomtlägenheter avskräddats. På ön har tidigare funnits en krog, belägen på den östra udden, vilken begagnades av fiskarbefolkningen och andra vid deras färder till Stockholm. När den nedbrann är okänt, grunden finns fortfarande kvar.

(mtl = Mantal, tld = Tunnland och rdr b:o = Riksdaler Banco)

Kyrkböckerna berättar

Historien om Karin

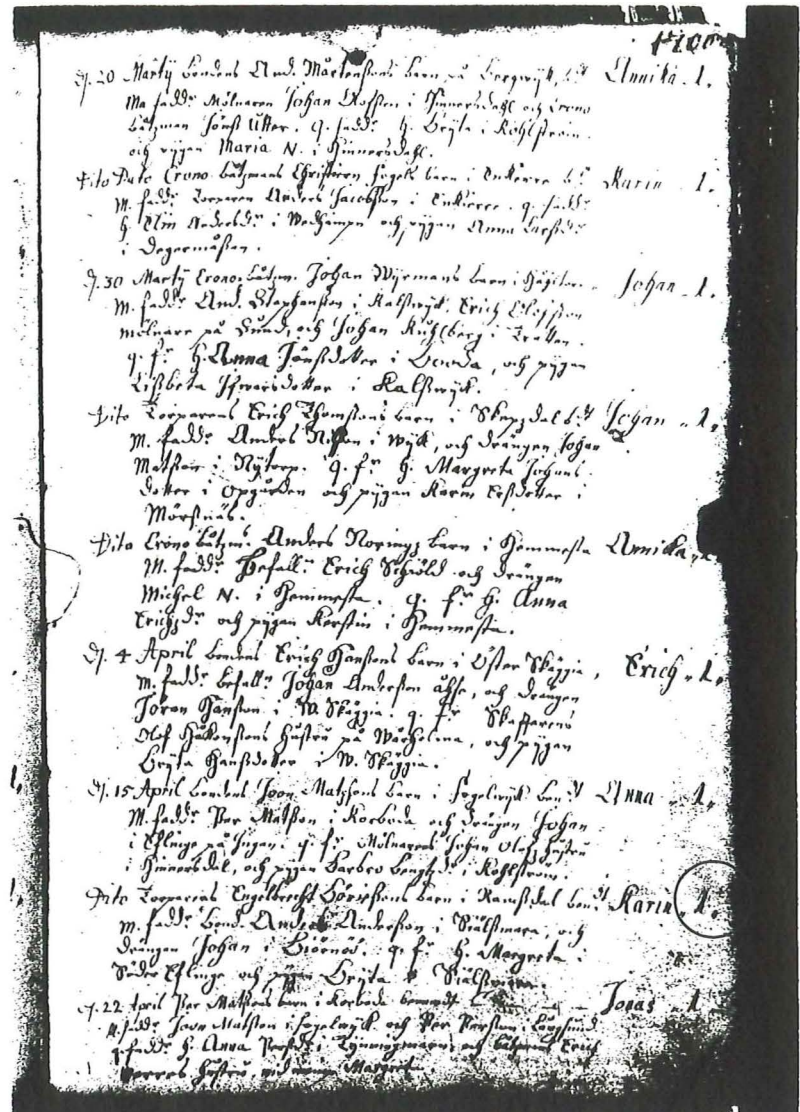
Av Åse Stuve

För över 300 år sedan, eller närmare bestämt 1695 3/11, gifter sig Engelbrekt Börjesson från Tynningö med pigan Anna Matsdotter vid Fågelvik. Paret bor vid Fågelvik när dottern Britta föds i juni 1696. Lilla Britta blir bara drygt en månad gammal och begravs 1696 12/7. Nästa barn, också det en dotter som får namnet Britta, föds 1698.

Familjen hade vid hennes födelse flyttat till torpet Ramsdalen på Ingarö. Här föds min huvudperson **KARIN**, och hon döps 1700 15/4. Riktigt när familjen kom till Södra Lagnö är osäkert, men någon gång mellan 1709 och 1712. Då sonen Mats döps 1712 11/2 bor de här. Eftersom det är hela 12 år mellan Karin och Mats är det väl troligt att att de har fler syskon. Tyvärr är födelseboken och husförhörslängden under denna tid mycket svårtydda, och för några år saknas de helt. Förmodligen bor de kvar för år 1721 4/3 lyses det för 3:e gången mellan Karin Engelbrektsdotter, 21 år, boende på Södra Lagnö och Mårten Andersson vid Fågelvik. Mårten var född mellan 1678 - 1680 och alltså 20 år äldre än sin hustru. Jag har inte fått det bekräftat ännu men han var nog änkeman. Det året de bosätter sig på Södra Lagnö (1722) finns det nämligen i husförhörslängden med namn på söner och döttrar som inte är deras gemensamma. Följande barn är deras (utom möjligen Catharina f. 1741), alla födda på ön:

Ett dödfött barn 1723
Mårten 1724
Christina 1726, död 1726
Britta 1728
Catharina 1730, död 1730
Engelbrekt 1733, död 1736
Elisabet 1734, död 1734
Jonas 1736
Karin 1738
Catharina 1741 (trol. fadderbarn)
Mattias 1743

Utdrag ur Värmdös födelsebok år 1700.
(I högra marginalen syns Karin som näst sist på sidan.)

Texten lyder ungefär: "Döpt 15:e april Torparen Engelbrekt Börjessons barn i Ramsdalen, **KARIN**. Manliga faddrar: Bonden Anders Andersson i Skälsmara och drängen Johan i Björnö. Kvinnliga faddrar: Hustru Margareta i Södra Evlinge och pigan Britta i Skälsmara."

Minst hälften av barnen dog alltså som väldigt små, och forskning pågår om de överlevande barnens vidare öden. Mindre än 6 månader efter sonen Mattias födelse avlider Mårten Andersson ca 65 år gammal och begravs 1743 23/5. Karin är då 43 år och har åtminstone några mindre barn att ta hand om. De äldsta barnen har hunnit bli vuxna, då Karin fött sina barn under 20 års tid. Karin har sitt sorgeår och gifter sedan om sig med Anders Andersson från Södra Evlinge på Ingarö. Bröllopet stod 1744 7/1. Den här gången är Karins man 20 år yngre än hon och jag har inte hittat några gemensamma barn till dem ännu. Kanske fick de inte heller några barn då Karin hunnit bli 44 år gammal. Efter giftermålet flyttar Anders till Södra Lagnö, och där bor de kvar till åtminstone 1769. Någon gång under detta år

flyttar de till Lämshaga. De avlider med ungefär 2 veckors mellanrum och Karin begravs 1771 22/8, Anders begravs 1771 8/9. I husförhörslängden för perioden 1770-1775 har jag inte hittat att Södra Lagnö står upptagen. Huruvida någon bor på ön denna tid återstår att ta reda på. I början av 1780-talet är ön i alla fall bebodd, och 1785 köper lantbrukaren Anders Berg hemmanet (läs vidare sid 7 och 10). Att Karins syster Britta och brodern Mats lever till vuxen ålder syns i födelseboken där de finns med som faddrar, men det var Karin och hennes familj som bosatte sig på Södra Lagnö. Karin som har bott här i nästan hela sitt liv - i över 60 år!! Här föder hon minst 10 barn varav många dör i späda ålder, här lever hon och hennes familj av vad jorden och havet ger. Var bodde hon under dessa 60 år, var stod deras stuga? Ingen annan jag har stött på i min forskning har bott så länge på ön. För att avslutningsvis visa en bild på hur de KAN ha sett ut ser ni nedan Rosendals Torp på Värmdö, beläget alldeles i närheten av Värmdö Golfklubb. Detta torp lär vara byggt på 1700-talet och kanske såg torpet på Södra Lagnö ut ungefär så här?

Fotot taget i samband med att torpet var till salu 95/96

Slutord:

Jag har letat efter historia om Södra Lagnö i tryckta källor men inte hittat så mycket. Med lite fantasi och med det otryckta historiematerialet till hjälp, t.ex Kyrkoakrivet, kan man få en liten uppfattning om hur livet levdes på vår ö för länge sedan. Denna berättelse hoppas jag ska bli början till mycket mer forskning och kanske t.o.m. så småningom en egen skrift? Så därför passar jag på att efterlysa personer som vill dela med sig av sina kunskaper om Södra Lagnö. För oss som inte varit öbor så länge vore det dessutom roligt om de som har gamla fotografier kunde låna ut dem till detta projekt! Alla är varmt välkomna att lämna sitt bidrag. Har Ni frågor, idéer eller material är Ni mycket välkomna att höra av Er till mig.

Åse Stuve
Stockholm, April 1999.

Södra Lagnö, från jordbruksfastighet till fritidsboende.

Av: Arne Fockstedt, Södra Lagnö.

Ägaren till Södra Lagnö, Sven Berghagen, beslutade 1953/54 att avstycka halva ön till fritidsboende. Tidigare hade vid olika tillfällen 6-7 tomter avstyckats, men nu gällde det den västra delen av ön vilket skulle ge c:a 50-talet tomter. Fastighets AB Stockholm med omnejd påbörjade exploateringen och försäljning av dessa tomter 1955. Efterhand som tomterna såldes borrades brunnar, byggdes vägar och anlades bryggor. Bilparkering ordnades först vid Golfvägen vid den nuvarande golfbanan med plats för 10-talet bilar. Det var på den tiden ej så vanligt med bil, de flesta tog sig ut till landet per buss, och en del med egen båt.

På gården fanns några år arrendatorn kvar med familj, kor häst samt höns och grisar. Korna var ofta betande gäster på tomterna så någon gräsklippare behövdes ej. Fågelviks Gård bedrev jordbruk och mjölkproduktion. Där kunde man lämna mjölkflaskan på morgonen när man åkte till jobbet och hämta den på kvällen i kylrummet.

På 60-talet skedde så etapp två av öns exploatering. Då avstyckades ytterligare ett 50-tal tomter, nu på den östra delen av ön. Exploatörer denna gång var AB Byggfa, Nils Pålskog. Nu blev bilparkeringen vid Golfvägen för liten. Fågelviks Gård ville ej ha den ökande biltrafiken in på knutarna, varför nya avtal mellan exploatörer och markägare slöts.

De nya avtalen innebar att tomtägarna på den senast exploaterade östra delen av ön fick byta båtplatser och bilparkering till Återlöga, efter att en tid ha haft gemensamma utrymmen vid "Varvsbryggan". Vid Återlöga uppfördes två garage som hyrdes ut åt tomtägarna.

Ny tillfartsväg till "Varvsbryggan" byggdes och större bilparkering ovanför Varvet iordningställdes. Vid såväl Återlöga som Varvet utökades bryggorna så att varje tomtägare erhöll en båtplats.

Jordbruket på Södra Lagnö hade nu upphört, och efterhand avstyckades gårdshusen till fritidshus. Huvudbyggnaden brann ner till grunden vid renoveringsarbeten, varvid Gustavsbergs Brandkår hade ett styvt släckningsarbete.

Fågelviks Gård upphörde också med jordbruk och ängarna uppläts till golfbana, ladugården blev klubbhus åt golfklubben.

Det ökade elbehovet i Värmdöområdet medförde att Vattenfall byggde en högspänningsledning som drogs bl.a. över Södra Lagnö. Föreningens överklagande medförde att sträckningen ändrades så att ledningen ej inkräktade på tomter eller drogs mellan tomter och sjön.

Under denna tid som exploateringen skedde fick den nybildade Södra Lagnö Tomtägareförening mycket att bevaka. Det är många fritidstimmar som dess styrelsemedlemmar har ägnat åt att tillvarata tomtägarnas rättigheter och intressen. Det kom att dröja ända till 1986 innan exploateringen ansågs avslutad, och då kom också grönområdena på ön i föreningens ägo.

Södra Lagnö Tomtägarförening

Södra Lagnö Tomtägarförening är en sammanslutning för tomtägarna på ön för att på ett praktiskt sätt sköta om och vårda vår ö och vår gemensamma egendom.

Årsmötet är vår högsta beslutande församling och hålls årligen senast den 1 maj på plats som styrelsen bestämmer. Årsmötet utser styrelse, fastställer styrelsens verksamhetsplan och budget för det kommande året, samt behandlar inkomna motioner från tomtägarna.

Styrelsen hjälper oss att vårda den gemensamma egendomen såsom grönområden, skogen, vägar, bryggor och dansbana. Vår ambition är att hålla en trivsamt och lagom profil på föreningens aktiviteter. Det betyder att vi försöker genom gemensamma kunskaper och ansträngningar hålla ned underhållskostnaderna och driva utvecklingsprojekt i ett avstressat tempo. Våra egna samlade kunskaper och erfarenheter är en stor tillgång och reserv. Detta leder till låga årsavgifter och flera tillfällen till kontakter medlemmarna emellan.

Styrelsen har främst en samordnande roll och tar initiativ när så behövs, medan vi allesammans har ett ansvar för att hjälpas åt med nödvändiga arbeten. Projektgrupper bildas när så behövs med yrkeskunniga medlemmar för att vi skall få så bra råd och förslag som möjligt. Vid genomförande av projekt krävs i regel ytterligare ett antal frivilliga medlemmar.

Styrelsen representerar oss utåt mot leverantörer, kommunen och andra myndigheter. Bl.a. administreras de enligt lag obligatoriska sopavgifterna, som förhandlats fram för oss. Överenskommelsen innebär att vi lämnar våra sopor i sophusen vid Varvet respektive Återlöga.

Fastigheterna på ön har delats in i **byalag** för att skapa mindre grupper som lättare kan samråda och samarbeta i lokala frågor. De finns sju byalag på ön som framgår av kartan. Vid varje årsmöte väljs två kontaktmän (byfogdar) per byalag och de är under verksamhetsåret såväl styrelsens som byalagets medlemmars kontaktpunkt. Kontaktmännen sammankallar byalaget när så behövs och organiserar bl.a. höströjningen. Kontaktmännen utses ett år i taget och ansvaret roteras inom byalaget.

Vi har även en **fastlandsgrupp** som utses på årsmötet och har ansvaret för att initiera nödvändiga åtgärder vid de gemensamma anläggningarna vid Varvet och Återlöga.

Anläggningar på Ingarö

Vägar på Ingarö...

Vägarna till bryggorna tillhör samfälligheten Fågelviks Vägförening. Därmed är medlemskap i vägföreningen obligatoriskt för tomtägare på ön.

Vägen längs vattnet mellan Fågelvik och Ingarö Varv är normalt stängd. Men på vintern är den öppen för biltrafik enligt ett servitut. När isen bär finns det en bilöverfart till ön (se punkt 11 på översigtskartan).

Bryggor...

Föreningen har servitut på bryggor och parkeringsplatser för sina medlemmar vid Återlöga och Ingarö Varv.

Varje betalande medlem i Södra Lagnö Tomtägarförening har rätt till en båtplats vid föreningens bryggor på Ingarö. Föreningen ansvarar för båtplatsfördelningen. Enskild medlem äger inte sin båtplats utan disponerar den under förutsättning att medlemsavgiften är erlagd.

Föreningen äger bryggorna och ansvarar för deras underhåll. Underhåll av bryggorna budgeteras och bekostas av föreningen. Standardhöjningar av båtplatserna bekostas av de enskilda båtplatsinnehavarna men större arbeten ska beslutas av årsmötet och samordnas av styrelsen eller fastlandsgruppen.

Varje båtägare är ansvarig för sin båt och därmed för skador som kan uppkomma på den egna båten, annans båt eller föreningens bryggor.

Håll uppsikt på bryggornas kondition och rapportera till fastlandsgruppen eller styrelsen om något behöver åtgärdas. Slarviga förtöjningar bör påpekas till respektive båtägare. Vid bryggan i Återlöga har föreningen ett eluttag som får disponeras av medlemmarna för verktyg till båtunderhåll mm.

Föreningen hyr en båtplats i Fågelvik på Ingarö av AB Ingarö Strand, se karta 10. Den är avsedd för tillfällig förtöjning om man hämtar gäster som kommer med buss till hållplatsen vid Fågelvik, HPL "Fågelviks Gård".

Parkeringsplatser...

Parkeringsplatserna är till för föreningens medlemmar och deras gäster.

Parkeringsplatserna ska hållas låsta.

Vid Ingarö Varv råder parkeringsförbud på vändplan, i backen mellan parkeringsplatsen och bryggan och på vägen längs vattnet.

Brevlådor vid Ingarö Varv...

Vid bryggan vid Ingarö Varv finns en rad brevlådor för de medlemmar som har sina båtar där.

Adressen till brevlådorna är

NN

PL #

Södra Lagnö, Varvsbryggan

134 62 INGARÖ

Öns gemensamma skötsel

Vägar på ön...

Vägar och stigar på ön är föreningens gemensamma ansvar. Mindre underhåll av vägarna i form av dikning, slyrensning etc utförs gemensamt efter kallelse från byalagens kontaktmän (byfogdar) eller styrelsen. Större underhållsarbeten som fordrar entreprenörer beslutas av årsmötet.

Vägarna på ön är inte dimensionerade för regelbunden motorfordonstrafik. Tunga transporter måste planeras så att de utförs vid torrt väglag eller vid tjäle. Mopeder, motorcyklar, traktorer och terrängfordon ska användas restriktivt, för transporter inte för nöjesåkning. Tänk också på att enligt Trafiklagstiftningen krävs körkort för 3 och 4 hjulingar. De ska också vara registrerade och trafikförsäkrade....och naturligtvis kör vi dem inte onyktra!

Föreningens skog representerar ett visst ekonomiskt värde, men vi är inte några kommersiella skogsägare. Syftet med skogsvården är därför inte att få maximal avkastning utan att få en artrik, omväxlande och inbjudande skog. Det innebär att vi ska avverka varsamt, undvika kalhyggen och se till att inga tunga skogsmaskiner kör sönder marken.

Vill en enskild medlem fälla enstaka träd på allmänningarna ska grannar, byfogdar och andra berörda tillfrågas. Byalagen har rätt att fälla enstaka träd men eftersom det inte finns någon formell beslutsgång i byalagen bör trädfällningar meddelas styrelsen.

Föreningen vårdar också de öppna markerna och ser till att de inte växer igen.

Slyröjning, slåtter, fällning av enstaka träd, städning mm planeras och utförs av byalagen. Större skogsgallringar beslutas av årsmötet.

Byggnader och båtar på allmänningen

Föreningens stadgar säger:

"All byggnation på Föreningens mark kräver godkännande av Föreningen som markägare. Ansökan ska ske skriftligen till Styrelsen med tydliga uppgifter om vad som önskas byggas och belägenhet på Föreningens mark. Till ansökan ska bifogas yttrande från berörda grannar. Styrelsen kan lämna godkännande till mindre byggnationer (trappor, bryggor bodar m m) men ska inhämta Årsmötets godkännande för större byggnationer. Efter erhållet godkännande åligger det medlemmen att i förekommande fall ansöka om strandskyddsdispens och byggnadslov"

Alla medlemmar har rätt till en bryggplats på Södra Lagnö. För medlemmar som inte har sjötomt innebär det en bryggplats på föreningens allmänning. Bryggorna på allmänningen är inte uppförda av föreningen utan av enskilda medlemmar eller grupper av medlemmar.

En mindre brygga kräver inte byggnadslov, men undantag från strandskyddsbestämmelserna. En större brygga (ca 30-40 meter lång och med plats för ca 20 båtar) erfordrar även byggnadslov. För Södra Lagnö är strandskyddet upphävt inom tomtplats men gäller på allmänningen.

Vid nyanläggning av bryggor är det önskvärt att fler fastighetsägare bygger gemensamma bryggor, så att det blir ett fåtal större bryggor i stället för flera små som täcker större delen av strandlinjen.

Det åligger den som har en brygga på allmänningen att underhålla, riva och rensa bort den när den har tjänat ut. Brygginnehavaren förfogar ensam över båtplatserna vid bryggan men om den ligger på en allmänning har alla tillträde till bryggan för t. ex bad eller fiske.

Båtar, båtillbehör, fiskeutrustning, badtillbehör etc. får förvaras på allmänningen vid bryggorna. Men allmänningen är ingen uppställningsplats för skräp. Brygginnehavarna och byalagen ansvarar för att hålla snyggt runt bryggorna.

Miljö och hygien

Hushållssopor...

Alla fastighetsägare på Södra Lagnö måste betala en årlig sopavgift. Det finns sophus för hushållssopor vid Återlöga och vid Ingarö Varv. Sophämtning sker inte hela året, men aktuell period anslås på sophusen. Kasta därför inte sopor i sophusen under andra delar av året.

Grovsopor...

Det finns en mycket bra återvinningscentral vid Bygg-Ole i Brunn där man kostnadsfritt kan lämna grovsopor. Där finns containrar för olika typer av grovsopor som metall, kyl/frys etc.

Dessutom beställer föreningen containrar för grovsopor till sophusen minst en gång om året, datum annonseras i förväg. Undvik att lägga kylskåp, färgrester, teveapparater och andra miljöfarliga grovsopor i containrarna. Det finns goda möjligheter att bli av med miljöfarliga grovsopor på återvinningsanläggningen i Brunn. Där sorteras de och tas om hand separat.

Soprummen är ingen uppställningsplats för grovsopor. Passa på att transportera bort grovsopor de helger föreningen har beställt container eller ännu hellre kör grovsoporna hela vägen till återvinningscentralen i Brunn.

Glas och papper...

Det finns insamlingscontainrar för glas och papper vid livsmedelsbutiken i Brunn.

Miljöfarligt avfall...

Miljöfarligt avfall såsom batterier, lysrör, olja, färg och andra kemikalier skall lämnas hos Bygg-Ole i Brunn.

Eldning av trädgårdsavfall...

Planera eldningen så att grannarna inte störs av röken. Elda bara torrt avfall och pyreläda inte.

Tänk på brandfaran. Är det torrt kan det råda eldningsförbud. Man kan ringa **463 90 60** för att ta reda på hur det förhåller sig med den saken. Elda inte direkt på berghällar, då spricker de.

Man får elda trädgårdsavfall, virke, kartong och papper och vissa plaster men nästan allt annat avfall är olämpligt att elda. Man ska t ex inte elda hushållssopor, oljerester eller PVC-plast. Det är också olämpligt att elda tryckimpregnerat trä eftersom det ger en giftig aska. Tryckimpregnerat trä lämnas som grovsopor.

Kompostering av trädgårds- och hushållsavfall...

Trädgårdsavfall kan med fördel komposteras.

Hushållsavfall i form av matrester kan också komposteras.

En kompost för trädgårdsavfall är inte tillståndspliktig men hushållskomposter ska anmälas till Värmdö kommun, gatukontorets kundtjänst tel **570 134 00**. Kommunen ger också ut kostnadsfritt informationsmaterial om kompostering, Miljöavdelningen, MBP-kontoret tel **570 381 00**.

Latrin...

Att kompostera latrin är fördelaktigt på många sätt. Den som har torrdass kan införskaffa en latrinkompost. Det finns också olika typer av förmultningstoiletter. Latrinkomposter är tillståndspliktiga liksom i de flesta fall även förmultningstoiletter. Kontakta Miljöavdelningen, MBP-kontoret tel **570 381 00**.

Det finns också möjlighet att köpa latrinkärl och beställa budning från Värmdö Kommun, Gatukontorets kundtjänst **570 134 00**.

För WC-erfordras tillstånd. I Värmdö kommun är det inte tillåtet att installera en sluten tank för WC-avlopp. En annan möjlighet är att rena WC-avlopp i en infiltrationsanläggning. För detta krävs mycket goda markförhållanden.

Avlopp...

Avloppsvatten från bad, disk och tvätt ska ledas via slamavskiljare till ett ytterligare reningssteg i form av infiltrationsbädd eller sandfilter. Värmdö kommun kräver inte att gamla avlopp som inte uppfyller dessa krav byts ut men vid nybyggnad eller ombyggnad som innebär en höjning av den sanitära standarden krävs denna typ av avloppsrening.

Oavsett vilken grad av avloppsrening ni har, håll inte ut starka lösningsmedel som lacknafta eller thinner i avloppet. Dessutom bör man välja miljöanpassade tvätt-, disk- och rengöringsmedel. Speciellt ska man tänka på att välja fosfatfria tvättmedel. Kommunen har mätt fosforhalten i ett antal vattendrag och Grisslingen har förhöjd fosforhalt.

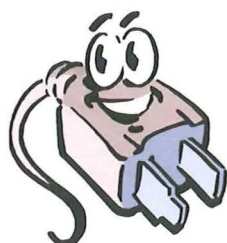
Vatten...

Innan man gräver eller borrar en vattentäkt bör man veta var avloppsanläggningen kan placeras. Det är viktigt att ha ett visst skyddsavstånd mellan vattentäkter och avlopp.

Vid upptagning av vattentäkt inom 500 meter från saltsjön ska en anmälan göras till Värmdö kommuns miljö och hälsoskyddsnämnd, tel **570 381 00**.

Tänk på att grundvattentillgången på Södra Lagnö är begränsad och att vattentillgången i en brunn även påverkas av vattenuttaget i närliggande brunnar. Särskilt för brunnar nära stranden som är grävda eller borrade under havsnivån finns det risk för saltvattensinträngning.

Södra Lagnö är ett paradiset. Men det finns många ormar i paradiset. Här kommer några råd om hur man skyddar sig och sitt hus, sin båt och bil mot brand, elskador, stölder och skadegörelse. Även om man försöker förebygga skador kommer de inte att upphöra helt. Ha därför alltid ett gott försäkringsskydd.

Elsäkerhet:

Skadade eller felaktiga elinstallationer, skadade elapparater och felaktig användning av elektriska apparater innebär en risk både för bränder och personskador.

** Elinstallationer*

Nyinstallationer av fasta ledningar, uttag och strömbrytare måste utföras av en behörig installatör. Detsamma gäller anslutning och losskoppling av fast anslutna apparater och byte från ojordat till jordat. Själv får du montera sladdströmbrytare, lamphållare, skarvuttag och stickkontakt på en sladd och byta men inte nyinstallera fasta strömbrytare, vägguttag, lamputtag och säkringar.

Det är inte tillåtet att ha jordade och ojordade uttag i samma rum. Matplats kan räknas som separat rum om det är avskilt från köket av t.ex. en bardisk.

En jordfelsbrytare känner av om strömmen går fel väg, t ex via en människa till jord, och bryter då strömmen på bråkdelen av en sekund. Den kan också avslöja dolda fel i ledningar och apparater och därigenom skydda mot bränder som kan uppstå när elen tar fel väg till jord. Jordfelsbrytare kan installeras vid elcentralen och då skydda ett helt hus eller en del av elinstallationen. Vägguttag med jordfelsbrytare används t ex i badrum eller utomhus. Det finns också flyttbara jordfelsbrytare som ansluts i ett vägguttag.

I våtutrymmen gäller särskilda elsäkerhetsregler. Tidigare var endast vägguttag för 110V tillåtna i badrum. Dessa kan endast användas för rakapparater och eltandborstar. Numera är det tillåtet att installera uttag för 220V om det är jordat och skyddas av en jordfelsbrytare. Det går bra att dammsuga i badrum om golvet är torrt. Undvik i övrigt att ansluta elektriska apparater som ska användas i badrummet till ett uttag i ett annat rum. I kök, tvätttrum och källare krävs jordade uttag men inte jordfelsbrytare vid nyinstallation. Äldre elinstallationer i dessa utrymmen kan dock vara ojordade.

Använd säkringar med rätt Amperetal. Laga aldrig säkringar.

*** Elektriska apparater**

Dra i stickproppen inte i sladden. Ledarna kan lossna i stickproppen och strömmen kan gå fel. Hos gamla lampor och elektriska apparater kan ledningen vara sönderskadad eller försprödad. Byt ut ledningen om du är tveksam innan du börjar använda fynd från auktioner eller antikvitätsaffärer.

Moderna elapparater har oftast en fast monterad sladd som passar både i jordade och ojordade uttag. Sådana apparater är antingen skyddsjordade eller dubbelisolerade. Äldre elapparater och en del lampor saknar detta skydd. De är lämpliga enbart i rum där risken för elolyckor är mindre som sovrum och vardagsrum. I nyare elinstallationer förekommer ofta enbart jordade uttag. I det fallet måste man låta bygga om gamla ojordade apparater om man vill använda dem.

*** Arbete utomhus**

Uttag utomhus ska vara jordade, för nya uttag gäller dessutom krav på jordfelsbrytare. Anslut aldrig en apparat som ska användas utomhus till ett ojordat uttag inomhus.

Är apparaten avsedd för utomhusbruk ska det framgå av bruksanvisningen. Undvik att använda apparater avsedda för inomhusbruk ute. Om du t ex använder brödrosten på altanen måste du vara noga med att den inte utsätts för väta.

Arbeta aldrig barfota med elapparater utomhus. Håller du i apparaten ska den vara torr. Dessutom bör du vara skyddad av en jordfelsbrytare.

*** Åskskydd**

På Södra Lagnö har vi luftledningarna och det åskar ofta. Det innebär att det kan vara klokt att installera en ventilavledare före elcentralen. Tala med din nätägare eller elinstallatör. Om elektriska apparater skadats av åska kan det vara klokt att låta kontrollera om också den fasta installationen skadats. Om du vill skydda datorer eller annan känslig elektronisk utrustning mot åskskador kan du ansluta dem till vägguttaget via ett överspänningsskydd.

*** Kontroll**

Kontrollera regelbundet din elanläggning. Är du osäker på elanläggningens kvalitet i ditt hus bör du låta en fackman kontrollera den.

*** Elcentralen**

Är någon eller några av propparna heta? Är propparna ordentligt iskruvade? Löser någon säkring ofta ut? Det är ett tecken på överbelastning, något fel i installationen eller någon ansluten apparat. Finns det någon märkning så att du ser vilken del av huset respektive säkring gäller för?

*** Fasta ledningar**

Finns det skador eller missfärgningar på ledningarnas isolering? Är ledningarna placerade så att de utsätts för nötning eller värme?

*** Eluttag**

Glappar anslutna stickkontakter? Finns det sprickor eller missfärgningar på eluttagens kåpor? Finns det både jordade och ojordade eluttag i något rum?

*** Sladdar och apparater**

Se till att sladdar och stickproppar är hela. Se till att inga sladdar ligger i kläm eller kommer i kontakt med någon het yta. Reparera eller kassera apparater med trasiga höljen.

*** Elektriska radiatorer**

Är elradiatorerna placerade så att de har god ventilation?

*** Lampor**

Finns det lampor nära brännbara textilier? Har du lampor som blinkar eller på annat sätt fungerar onormalt? Finns det glödlampor med högre effekt än armaturens maxvärde?

Förebyggande brandsäkerhet:

I de flesta fritidshus är brandrisken betydligt större än i den ordinarie bostaden. Vid en eldsvåda tar det också längre tid innan brandkåren kommer till platsen, speciellt som Södra Lagnö är en ö.

Brandsäkerheten förbättras betydligt om vi vidtar lämpliga förebyggande skyddsåtgärder, om man är uppmärksam på de vanligaste brandorsakerna och om man vet hur man ska agera om det börjar brinna.

Förebyggande brandskydd:

*** Brandvarnare**

En brandvarnare reagerar på den farliga, sövande röken och väcker dig om det skulle börja brinna när du sover. Byt batteri och kontrollera att den fungerar varje år.

*** Brandsläckare**

En slang i trädgården är bra och inomhus kan man ha en brandsläckare.

*** Utrymningsplan**

Se till att det finns en snabb utrymningsväg ur huset. Om enda utrymningsvägen är genom dörren blir det mycket svårare att ta sig ut om du låser inifrån med nyckel.

Några vanliga brandorsaker är:

*** Rökning**

Att inte röka i sängen är självklart för de flesta men det är lika farligt att somna med en cigarrett i soffan framför teven. Försäkra dig om att fimpar är släckta när du tömmer askkoppen. Kasta inte brinnande fimpar utomhus.

*** Fett som börjar brinna**

Ha ett lock till hands när du steker eller friterar i olja. Brinnande olja släcks genom att kvävas. Håll inte vatten på brinnande olja. Filter till köksfläktar ska rengöras regelbundet.

*** Eldfarliga produkter**

Använd inte några andra vätskor än tändvätska för att tända brasor eller grillar. Trasor med linolja eller möbelolja kan självantända. Kontrollera gasol-installationer regelbundet så att de inte läcker. Kontrollera också bränslesystem i båtar regelbundet.

*** Barn och eld**

Förvara tändstickor och tändare oåtkomligt för barn. Lämna inte barn ensamma med levande ljus eller öppen eld.

*** Eldning utomhus**

Är det torrt kan det råda eldningsförbud. Man kan ringa **463 90 60** för att ta reda på hur det förhåller sig med den saken. Elda inte om det blåser hårt. Elda inte på torvmark, mossor, jordig skogsmark eller nära myrstackar eller stubbar. Där kan elden pyra under lång tid för att sedan flamma upp igen. Lämna inte elden obevakad, låt den brinna ut helt och hållet och släck med vatten.

*** Öppen eld inomhus**

Använd ljusstakar och ljusmanschetter av material som inte brinner. Placera inte ljus nära brännbart material. Ha inget brännbart i närheten av öppna spisar. Kommunens skorstensfejare utför regelbunden sotning och i samband därmed en allmän brandsyn. Heta skorstensstockar kan utgöra en brandrisk. Kontakta byggnadsnämnd eller skorstensfejarmästare vid om- eller tillbyggnad vid skorstensstocken.

*** Elektriska installationer och utrustningar**

Se till att gardiner inte kommer i kontakt med glödlampor och att sänglampor inte är monterade så lågt eller ostadigt att de kan komma i kontakt med sängkläderna. Särskilt halogenlampor och toppförspeglade lampor eller lampor som blinkar eller på annat sätt fungerar onormalt kan bli mycket varma. Använd inte glödlampor med högre effekt än vad armaturen är avsedd för. Ställ inte möbler direkt mot elradiatorer. Häng inte textilier på elradiatorer, t ex för att torka dem. Elektriska apparater kan bli överhettade eller börja brinna. Dra ur stickproppen när du har använt strykjärn eller brödrost. Stäng av teven med strömbytare inte bara med fjärrkontrollen om du lämnar den för dagen eller natten.

Åtgärder vid brand:

1 Rädda

Först av allt, rädda alla som befinner sig i fara. Om en brand bryter ut i huset kan huset bli rökfyllt på några minuter. Nere vid golvet, under röken, kan du se bättre och andas lättare. När du kommit ut stanna kvar utomhus.

2 Larma

Larma räddningstjänsten på telefon **112** och meddela var det brinner. Se vidare under avsnittet **RÄDDNINGSTJÄNST**.

3 Släck

Släck branden om den är så liten att du kan göra det utan risk.

Eld i trä, papper och tyg släcks bäst med vatten.

Eld i fett, gas och brandfarliga vätskor släcks genom kvävning. Vatten på brinnande olja ger en explosion som kan sprida branden.

Elapparater, bryt strömmen och släck med vatten.

Eld i kläder kväv med filt, rock eller vatten. Släck glödande plagg med vatten. Om det brinner i dina egna kläder, ligg ner och rulla runt.

Räddningstjänst (brandkår), räddningskår (ambulans), sjöräddning och polis:

Adresser och telefonnummer

Använd ordinarie telefonnummer endast vid förfrågningar. Vid larm används **112**.

- Värmdö räddningsstation (brandkår och ambulans)
Fenix väg 1
134 21 GUSTAVSBERG
tel. vxl. **570 381 00**
Brand
tel. **570 382 68** Jourh. brandmästare
Ambulans
tel. **718 55 10** MT Ambulans

- Värmdö närpolisstation
Odelbergsv. 11
134 40 GUSTAVSBERG
tel. **401 62 50**

- Möja Sjöräddningsstation
Hamnen
130 43 MÖJA
tel. **571 640 77**

Larm

Larma genom att ringa **112**.

Meddela

- Vad larmet gäller,
- Namn
- Telefonnummer
- Adress (Värmdö kommun, Södra Lagnö, tomtnummer)

Brand

Brandkåren har en båt på trailer. Lämpliga sjösättningsplatser är Ingarö Varv när det gäller södra sidan av ön och Mölnviksvarvet när det gäller norra sidan. Möt brandkåren på stranden på Södra Lagnö för att visa vägen. Var beredd att ställa egen snabb båt till förfogande för att få över mer brandpersonal och materiel.

Vintertid ska den som larmar meddela snö och isförhållanden. Brandkåren har en sexhjuling som kan köras på isen. Vid dåliga isförhållanden kan de utnyttja räddningskårens helikopter.

Ambulans

Räddningskåren har ingen egen båt men kan utnyttja t ex räddningstjänstens eller sjöpolisens båt vid behov. Räddningskåren har en ambulanshelikopter. De två (2) mest lämpliga landningsplatserna på ön är vid Sandviken - **2**, samt på ängen nedanför dansbanan - **5** (se översiktskartan på sidan 4). Patientens tillstånd avgör om det är bäst att ta patienten till en mötesplats eller om patienten ska invänta ambulanspersonalen. Det finns en bår i Ljugarstugan.

I övrigt gäller samma sak som vid brandlarm.

Skydd mot stölder och skadegörelse:

Stölder och skadegörelse i våra hus och av våra båtar och av bilarna på parkeringsplatserna är tyvärr ingenting ovanligt. Varje år är det någon som drabbas. Det finns dock en del man kan göra för att minska risken att bli utsatt för brott och för att minska skadeverkningarna om man ändå drabbas.

Husen kan skyddas med ordentliga lås. Stäng fönster och lås huset när ni lämnar det. Göm inte reservnycklar i närheten av dörren. Ett larm gör det inte svårare att bryta sig in men kan minska skadorna av ett inbrott. Ett lokallarm uppmärksammar omgivningen och stör inbrottstjuven. Ett centrallarm kopplat till en larmcentral gör att man snabbt kan vara på plats och se vad som hänt. Det kan vara bra om man drabbas av inbrott på vintern annars kan huset bli stående en hel vinter med sönderslaget fönster eller öppen dörr. Förvara inte större värden i huset. Stöldskyddsmärk inventarier och gör en inventarieförteckning.

Bilarna står ganska oskyddade på våra parkeringsplatser. Det finns ändå några saker man kan göra. Först och främst ska man hålla parkeringsbommarna låsta och inte lämna några värdesaker i bilen. Bilar kan stöldskyddsmärkas genom att bilnumret etsas in i rutan. Dessutom ger ett billarm också ett skydd på samma sätt som ett larm på huset.

Båtar och båtmotorer skyddas med ordentliga lås. Man kan registrera sin båt i det frivilliga fritidsbåtsregistret som handhas av Svenska Stöldskyddsföreningen och försäkringsbolagen. Både båt och motor bör vara stöldskyddsmärkta. Har du en registrerad båt märker du den med registreringsbeteckningen. Stulna båtar överges ofta och hittas drivande. En tydlig märkning med namn och telefonnummer gör att en upphittare snabbt kan kontakta ägaren.

Grannar kan hjälpa varandra genom att se till varandras hus, bilar och båtar. Titta till grannarnas hus om ni är över på ön på vintern. Meddela grannarna när ni ska vara bortresta längre tider. Kontakta grannarna om de har glömt stänga en dörr eller ett fönster eller om deras egendom har drabbats av skador. Informera också grannarna om ni själva drabbas av brott. Har de gjort några iakttagelser? Har de själva drabbats?

Polisanmäl alltid om ni drabbas av brott och informera också styrelsen.

Var observanta om ni ser obekanta på parkeringsplatser, bryggor eller vid grannarnas hus. Gör er synliga, hälsa på dem och småprata gärna med dem. Försök ta reda på vilka de är och vad de gör där. Om något verkar fel, notera datum, tid och plats, signalement, bilnummer etc. Försök kontrollera de uppgifter du får.

Om du ser ett på börjat angrepp larma polis och ta signalement, möt tillkallad polis. Endast om du är säker på att lyckas ingriper du handgripligen. Utsätt dig inte för någon onödig fara.